חמשת רבעים קמח ועוד גרסי' כדפרי' בפ"ק (דף טו.)[א]:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. חלב כדי גמיעה. הקשה רבינו אפריים דתניא בשילהי המצניע (לקמן לח.) המולב והמתכך והמגבן כגרוגרת ואין מילוח בין מוליח לחולב דהא לקמן בפירקין[ב] אמרי' דהמעבד עור שיעורו כמוליח עור[ב] ותירץ ר"י דסתם חלב לגמיאה דנפיש מגרוגרת והתם מיירי בחולב לגביהה לאחשויה אחשביה[ג] וכן מוכח דכדי גמיאה נפיש מגרוגרת דבפ' בתרא דיומא (פ.) גבי שותה ביום"כ איכא דאמרי דמחייב בריביעית ואיכא ד"מ דכדי גמיאה ובעירובין (דף פב:) משמע דתשע סעודות יש בקב ובפרק חלון (שם פ:) משמע שיש ״ח גרוגרות בשני סעודות ואי כדי גמיאה פחות מגרוגרת ג"כ הוו יותר מדאי מלוקים זה מזה ומיהו[ד] כגרוגרת דהמצניע (לקמן לח.) אייירי בינם אפשר שבתחלה היה יותר מכדי גמיאה ולפי זה[ד] צריך לפרש דסתם חלב הוי לגביהה[ה] והא דמיחייב הכא כדי גמיאה היינו דמפרש בהדיא דאתיא אבל אי סתם חלב הוי לאכול ולשתות ולא לגביהה אפי' היה מפרש בהדיא לגביהה היה מחייב אכדי גמיאה דזוטרא הואיל ופתמו לכך דלאמרינן לעיל המוליח תבן כמלא פי פרה לגמל מחייב דהא חזי לפרה[ו] וי"מ דכשאבל כבר בעין מחייב בכדי גמיאה אבל חולב לא מחייב אלא כגרוגרת דאין״ג אמרי' לקמן (דף עט.) דאין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור ומיהו אומר ר"י דלא דמי דהתם אין המים חשובין מחמת שראוי לגבל בהן את הטיט כמו הטיט עצמו שהוא מגובל כבר אבל הכא כשחולב להוליח מן הדד בכדי גמיאה יש לו לחיות חשוב כמו במקום אחר[ז]: **כדי גמיעה.** פי' הר"ר פורת מלא לוגמא ולא משמע כן במסכת יומא בפרק בתרא (דף פ.):

צריך שיהא בו רובע רביעית. רביעית דהכא היינו רביעית הלוג[ז] כדפי' הקונטר'[ח] ועוד יש לדקדק דהנהו רביעית דפרק ג' מיין (מזיר לח.) הם רביעית הלוג מדפרין ומו ליכא והאיכא רביעית טוטלין לדיים ובמסכת ידים (פ"א מ"ב) משמע בהדיא דהוי[ט] רביעית הלוג ועוד דבערבי פסחים (פסחים קט:) משמע דכום הוי רביעית של תורה[י] ומתוך חשבון המקוה משמע דהיינו רביעית הלוג[יא] והא דקאמר התם קיסתא דמוריסא הות בציפורי והות כמין לוגא דמקדשא וכה משערין רביעית של פסח לאו בכולה משערין דהיינו כל הלוג אלא כלומר ברובע של אותה מדה משערין רביעית של פסח. משמע[יב] דכוס של ברכה טעון מזיגה וכן בפ' אלשה שאכלו (ברכות נ:) אר"י בר חגינא מודים חכמים לר"מ בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים ותימה דבסוף פר' אלשה שאכלו (שם דף נא.) אמרו עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה הלכה ושטיפה מי ומלא אלמא מי בעינן ומיהו התם פירש דקונטרס דלא שיהא מי כשמברכין עליו אלא דנותנו אל ימזגנו[יג] ויתנו בכוס של ברכה וי"מ מפרש דמי דקאמר[יד] היינו מזיג ולא מזיג דמיקרי מי דלאמרי' בפ' בן סורר (סנהדרין ע.) [טו]עד שיאכל תרטימר בשר וישתה יין מי ומוקי לה התם במזיג ולא מזיג[טז] ובברכת האדרן מוסיף מים עד שיהא מזוג כדאמר בפ' אלשה שאכלו (ברכות נא.) [יז]מוסיף בברכת האדרן[יח] ולא כמו שפירש שם בקונטרס מוסיף יין בברכת האדרן ובני גרגוטא מפרשים דמי קמי אכוס שבריך שיהא אלשה[יט] ואמי שפיר דכל אותן דברים דתשיב התם הוו טולהו בכוס ולא ביין[יט] וכה"ג בפרק בתרא דמכות (דף מ:) ריסק ט' מנים ואחד מי דהיינו אלשה[כ] דאפי' מת תשיב בריה דלאמר בסוף פ' גיד הנשה (חולין דף קב:)[מ]: **ויעמוד על רביעית.** ואע"ג דאמרינן בערבי פסחים (דף קו.) המקדש אם טעם מלא לוגמא יצא[כא] ומלא לוגמא הוי טפי מרביעית דלמוכח בפ' בתרא דיומא (דף פ.) יש לומר דמלא לוגמא דהתם לאו דוקא אלא כדי שיסקלנו לגד אחד ויראה כמלא לוגמא דכמפרש ביומא דהתם[כב] ועוד יש לומר דדוקא מקדש:

אף אנן נמי תנינא. לכוס של ברכה טעון רביעית דמסתמא יין שעורו לכשימזגנו ויעמוד על רביעית כמו שאר משקין דקתני סיפא דהוו ברביעית וקתני כדי מזיגת כוס יפה משמע דכוס של ברכה לכשימזג בעינן שיהא רביעית כמו בהולאה אבל הא דבעינן יין רובע רביעית לא שמעינן ממתני' אלא ממילא ידעינן דהא מזיגה הוא על חד תלת והא דלא נקט במתני' כדי מזיגת רביעית מילתא אגב אורחיה קמ"ל דכוס של ברכה ברביעית ועוד משום דמהאי טעמא לחזי לכוס של ברכה תשיב ומיתייב בפחות מרביעית לפי שיכול להוסיף עליו מים ואשאר משקין לא מיתייב בפחות מרביעית אע"פ שיכול להוסיף עליהן כדמסיק דקאמרת מיס בכד ומצטרפין לגבי שבת מידי דתשיב בעינן:

הכא נמי חזי. ביחד: **לדוגמא.** מי שיש לו למכור לזבר מכולן ונותן לפני חלולו להראות שיש לו למכור מכולן ויתאם ליה שיהו מחוברין יחד דאיתי דזוטרי כל חד וחד הרוח מפזרתו: **מתני' אוכלים בו.** למאכל אדם: **ומצטרפין.** כל אוכלי אדם זה עם זה: **חוץ מקליפין.** שאין אוכל ואין משליטין השיעור: **ועוקליפן.** זנב הפרי דהוא עץ בעצלמא: **וסובן.** קליפת חטין הנוטרת מחמת כחיצה: **ומורסן.** הנשאר בגפה: **ר' יהודה אומר.** כל הקליפין אין מצטרפין כדאמרן חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן: **גמ'** וסובן ומורסנן לא מצטרפין והתנן[ט] חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה הן וסובן ומורסנן אמר אביי שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה: רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים המתבשלות עמהן: עדשים אין פולין לא והתניא ר' יהודה אומר חוץ מקליפי פולין ועדשים לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי עתיקי מ"ט לא אמר ר' אבהו מפני שנראין כזבובין בקערה:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. מי: **מזיגת כוס.** כשיעור שנותנין יין מי לתוך כוס להוסיף עליו מים כהלכתו ולמזוג אותו בהן וגבולה מפרש באיזה כוס משערו: **לפי.** שבגני הסוסים והגמלים מחמת המשאות דלוי"ש בלע"ז והכי אמר בהמפקיד בבבא מציעא (דף לח.) דבש והדבש למאי חזי לכתותא דגמלי. אבל רבותי פירשו כתיב מכה שעל גב היד ושע"ג הרגל: **לשוף.** לשפשף ולהמחות בהן: **קילור.** שנותנין על העין לדיי"ל בלע"ז: **רביעיה.** ביצה ומחצה רביעית הלוג: **שופיה.** מיס קרוסים ובגמרא[מ] מפרש למאי חזי: **כולן ברביעיה.** אף היין והחלב והדבש: **ולא נאמרו.** שיעורין שבמשנה אלא למצייניהן לבד וחזקו המצניע והוליחו חייב אבל שאר כל אדם שהוליחו אינו חייב. וסביר ליה לר"ש דמצניע עצמו בעי שיעורא זוטא ובגליר מהא שיעורא לא מיחייב דלאמרינן בפרקין לעיל (דף עה:) דלית ליה לר"ש כל שאין כשר לאצניע ואין מצניעים כמוהו שיתחייב עליו מצניעו: **גמ' תנא.** בתוספתא[מא] המוליח יין כדי מזיגת כוס יפה פירוש לכוס דמתני': **כוס של ברכה.** ברכת המזון שהבריכו ומכמיס ליפותו דלאמרי' בברכות (דף נא.). עיטור ועיטוף הדמה ושטיפה מי ומלא: **אמר רב נחמן** גרסי'. ולא גרסי' דאמר: **שיעור כוס של ברכה צריך שיהא בו.** יין מי רובע של רביעית הלוג: **דר' שימזגנו.** במים אלשה חלקים מים ואחד יין: **ויעמוד על רביעיה.** הלוג:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. מי: **כדי מזיגת כוס.** כשיעור שנותנין יין מי לתוך כוס להוסיף עליו מים כהלכתו ולמזוג אותו בהן וגבולה מפרש באיזה כוס משערו: **לפי.** שבגני הסוסים והגמלים מחמת המשאות דלוי"ש בלע"ז והכי אמר בהמפקיד בבבא מציעא (דף לח.) דבש והדבש למאי חזי לכתותא דגמלי. אבל רבותי פירשו כתיב מכה שעל גב היד ושע"ג הרגל: **לשוף.** לשפשף ולהמחות בהן: **קילור.** שנותנין על העין לדיי"ל בלע"ז: **רביעיה.** ביצה ומחצה רביעית הלוג: **שופיה.** מיס קרוסים ובגמרא[מ] מפרש למאי חזי: **כולן ברביעיה.** אף היין והחלב והדבש: **ולא נאמרו.** שיעורין שבמשנה אלא למצייניהן לבד וחזקו המצניע והוליחו חייב אבל שאר כל אדם שהוליחו אינו חייב. וסביר ליה לר"ש דמצניע עצמו בעי שיעורא זוטא ובגליר מהא שיעורא לא מיחייב דלאמרינן בפרקין לעיל (דף עה:) דלית ליה לר"ש כל שאין כשר לאצניע ואין מצניעים כמוהו שיתחייב עליו מצניעו: **גמ' תנא.** בתוספתא[מא] המוליח יין כדי מזיגת כוס יפה פירוש לכוס דמתני': **כוס של ברכה.** ברכת המזון שהבריכו ומכמיס ליפותו דלאמרי' בברכות (דף נא.). עיטור ועיטוף הדמה ושטיפה מי ומלא: **אמר רב נחמן** גרסי'. ולא גרסי' דאמר: **שיעור כוס של ברכה צריך שיהא בו.** יין מי רובע של רביעית הלוג: **דר' שימזגנו.** במים אלשה חלקים מים ואחד יין: **ויעמוד על רביעיה.** הלוג:

תניא

אף אנן נמי תנינא. לכוס של ברכה טעון רביעית דמסתמא יין שעורו לכשימזגנו ויעמוד על רביעיה כמו שאר משקין דקתני סיפא דהוו ברביעיה וקתני כדי מזיגת כוס יפה משמע דכוס של ברכה לכשימזג בעינן שיהא רביעיה כמו בהולאה אבל הא דבעינן יין רובע רביעיה לא שמעינן ממתני' אלא ממילא ידעינן דהא מזיגה הוא על חד תלת והא דלא נקט במתני' כדי מזיגת רביעיה מילתא אגב אורחיה קמ"ל דכוס של ברכה ברביעיה ועוד משום דמהאי טעמא לחזי לכוס של ברכה תשיב ומיתייב בפחות מרביעיה לפי שיכול להוסיף עליו מים ואשאר משקין לא מיתייב בפחות מרביעיה אע"פ שיכול להוסיף עליהן כדמסיק דקאמרת מיס בכד ומצטרפין לגבי שבת מידי דתשיב בעינן:

הכא נמי חזי. ביחד: **לדוגמא.** מי שיש לו למכור לזבר מכולן ונותן לפני חלולו להראות שיש לו למכור מכולן ויתאם ליה שיהו מחוברין יחד דאיתי דזוטרי כל חד וחד הרוח מפזרתו: **מתני' אוכלים בו.** למאכל אדם: **ומצטרפין.** כל אוכלי אדם זה עם זה: **חוץ מקליפין.** שאין אוכל ואין משליטין השיעור: **ועוקליפן.** זנב הפרי דהוא עץ בעצלמא: **וסובן.** קליפת חטין הנוטרת מחמת כחיצה: **ומורסן.** הנשאר בגפה: **ר' יהודה אומר.** כל הקליפין אין מצטרפין כדאמרן חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן: **גמ'** וסובן ומורסנן לא מצטרפין והתנן[ט] חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה הן וסובן ומורסנן אמר אביי שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה: רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים המתבשלות עמהן: עדשים אין פולין לא והתניא ר' יהודה אומר חוץ מקליפי פולין ועדשים לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי עתיקי מ"ט לא אמר ר' אבהו מפני שנראין כזבובין בקערה:

הדרן עלך כלל גדול

המוציא יין. כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה: **גמיעה דבש כדי ליתן על הכתית.** שמן כדי לסוך אבר קטן מים כדי לשוף בהם את הקילור: **ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית.** ר"ש אומר כולן ברביעיה ולא: **נאמרו.** כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן: **גמ' תנא.** כדי מזיגת כוס יפה ומאי כוס יפה כוס של ברכה. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית אמר רבא אף אנן נמי תנינא

מסורת הש"ס

ע"ג א מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ח:

ע"ב ב מיי' פ"ו מהל' כלאים ה"ב

ע"ג ג מיי' פ"ו מהל' כלאים ה"ד

יו"ד סימן שכד סעיף ג:

א ג ד מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כ:

גליון הש"ס

מתני' שמן כדי לסוך. עי' פ"ג מ"ב דכלים כר"ש שם:

מוסף תוספות

א. דאתיא כר' יוסי. דקסבר ראשית עריסותיכם שכשיפרוש חלה שעדיין ישאר כדי עיסת מדבר. תוס' לעיל עו. ב. וכיון דחולב חייב כגרוגרת א"כ המוציא חלב נמי ליחייב כגרוגרת. תוס' הלש"ש. ג. לעשות ממנו אוכל שעורו כגרוגרת כשאר אוכלים. תוס' הלש"ש. ולפיכך מחשבתו מהניא להחמיר. רעק"א. ד. אי כדי גמיאה דזוטר. תוס' פסחים שם. ה. ולכך וכו' שיעורו כגרוגרת. תוס' פסחים שם. ו. [ן]אף על גב דלגמל לא הוי שיעורא בהכי הואיל וסתמא לפרה מיחייב אשיעורא דפרה. תוס' פסחים שם. ז. כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הלוג. תוס' עירובין כט: דהיינו ביצה ומחצה. רעק"ש. ח. דהא בגזיר בפרק שלשה מינים (לח.) חשיב הך דשאר משקין ברביעית וכו' דהיינו שיעור כוס יפה אחר מזיגתו. תוס' עירובין כט: ט. רביעית דנטילת ידים. תוס' הלש"ש. י. [ד]אמר רב חסדא רביעית של תורה אצבעות על אצבעות וכו' כדתניא רוחק בשרו במים מים שכל גופו עולה בהם וכמה הם אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. תוס' הלש"ש. י"א. ואותו כוס הוא קורא רביעית של תורה. ולעיל מינה איירי בכוס של ברכה. תוס' הלש"ש. י"ב. הכא. תוס' הלש"ש. י"ג. בכוס זה. תוס' עירובין כט: י"ד. התם. תוס' הלש"ש. ט"ו. גבי בן סורר ומורה אינו חייב. תוס' הלש"ש. ט"ז. והכל מודים שאין מברכים עליו עד שיתן לתוכו מים שיהא מזיג ולא מזיג. תוס' הלש"ש. ונותן בו קצת מים בתחילת הברכה. תוס' עירובין כט: י"ז. והיינו מים. תוס' עירובין כט: י"ח. ולאפוקי שבור. תוס' עירובין כט: י"ט. ושייך חי בכוס כדאמר (ב"ק נד) [גבי כלים. תוס' הלש"ש]. שביריהן זו היא מיתתן. תוס' עירובין כט: כ. שאינו מרוסק. תוס' הלש"ש. דעל כרחין מת הוא מדחיבין עליה משום נבילה. תוס' הלש"ש. כא. והאמר בפרק ערבי פסחים (פסחים קח:) דד' כוסות שיעורן ברביעית וכוס של קידוש אחד מהם וכו' וא"כ היכי נפיק ידי קידוש כיון דבעי טעימה מלא לוגמיו. תוס' יומא פ. כב. ונראה שהוא רוב רביעית האמרינן (לקמן) [בפסחים] והוא דשתה רובא דכסא. תוס' פסחים קז.

רב נסים גאון

פרק שמיני המוציא יין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. משתכח פירושיה בפרק ערבי פסחים (דף קח) אמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה. ואותבי' לשמואל מברייתא דקתני בה ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית. ופרקינן מאי כדי מזיגת כוס יפה דאמר שמואל כהאי שיעורא. ואמרו עוד (שם דף קם) אמר רב יצחק קיסטא דמוריסא דהות בטבריא היא הוות כמין דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח, ומיכן את למד כוס של ברכה רביעית. במסכת נזירות בפרק ג' מינים אסורין (דף לח), אמר ר' אלעזר עשר רביעיות נקיט רב כהנא בדידיה, ה' סומקאתא ה' סומקאתא נזי"ר ועוש"ה פס"ח שהו"רו למקד"ש ומת"ש סימן. נזיר, רביעית יין לנזיר. עושה קשה, דאמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית. שהורו, השותה רביעית יין אל יורה. במקדש, שהשותה רביעית יין ונכנס למקדש חייב. כתים. דתניא מנין לרביעית דם היוצאה משני מתים שהיא מטמאה באהל שנאמר (ויקרא כא) ועל כל נפשות מת לא יבא. וחמש חיורתא, חל"ח נזי"ר מצו"רע (שנפ"לו) [שנפ"סלו] בשב"ת סימן. חלה, רביעית שמן לחלה. נזיר, רביעית שמן לנזיר. מצורע, רביעית (שמן לנזיר מצורע) [מים למצורע]. ושנפסלו, דתנן ושאר כל משקין טמאין פוסלין את הנזיר לרביעית. שבת דתנן ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית.

עמהן. ר' יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים שהן מתבשלין עמהן ולפיכך מצטרפות. והא דתנן חוץ מקליפיהן ר' יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים, חוץ מחוץ, ונמצא מיעוט מיעוט ולרבות הוא כמה שפירשנו למעלה. ושנא חלה וסובין ומורסנן (אין) [ד]מצטרפין לקמת להוצאת שבת אין סובין ומורסן מצטרפין. וכן פולין אם חדשים הן הרי מנהג לבשלן בקליפיהן, וקאמר ר' יהודה בברייתא שאף הן מצטרפות עם הפולין. אבל אם הם ישנים ונשתחרו נראין כזבובים בקערה, ורגילין בני אדם לקלפן קודם ביושל, והילכך אין קליפיהן מצטרפות עמהן. הדרן עלך כלל גדול

פרק שמיני המוציא יין כדי מזיגת הכוס. תנא כדי מזיגת כוס יפה, ומאי כוס יפה כוס של ברכה. והתם אמרינן אמר רב יהודה אמר שמואל כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה. ומוחבינן ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית. ופרקינן אידי ואידי חד שיעורא הוא, והאי דקאמר צריך שיהא בארבעתן הן רביעית[ח], בכל אחת רובע רביעית, כדאמרינן הכא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. ואמר (רבה) [רבא] אף אנן נמי

ח) נראה דמקר' לאיזה מיכות ומ"ל שיהא בהן כדי רביעית היינו שיהא כתרבעמן וכו'.

ב) חלה פ"ב מ"ו ע"ש בפסחי מח: עדיות פ"ל מ"ב, ג) [עירובין כט:], ג) [גי' הטריך עכך גם ד' גמיאה], ד) [מזיר לח.], ה) בפ"ש אימא אמרו, ו) [לעיל עה:], ז) [עירובין כט:], ח) [במדבר טו:], ט) [לקמן עח.], י) [שבת פ"ע ה"ז], כ) [דף עט.], ל) [וע"י תוס' בפסחים סה. ד"ה החולב], מ) [וע"ש תוספות ברכות נ: ד"ה מודים],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה המוליח וכו' ומיהו אי בגרוגרות דהמצניע:

לעזי רש"י

רדוי"ש [רידרישידוי"א]. שפשוף. פצע.

לודיי"א [לודיי"א]. רטיה לעין.

מוסף רש"י

בגרוגרת. תלמה יבמה (ברכות מא.). חמשת רבעים קמח ועוד חייבים בחלה. תמצה לוגין ליפוריים שהן שבעה ועוד מדבריים, שזה הוא שיעור הטומר שיהיה עיסת מדבר, שנאמר גבי חלה (במדבר טו) לאלפיה עריסותיכם, כלי עריסותיכם, דהייט עיסה מדבר שהוא טומר לגלגלה והוא עשירית האיפה והאיפה שש סאין ושלש הין ומלא קנין מדבריות, הוצא עישור שבהן ומתלה שבעת רבעי קב ובילה הומס ביצה, כילה חלק שלש סאין שהן ״ח קנין ועשה מהן רבעי קב, הייט לוגין, ומתלה בהן שבעים ושנים לוג, טול עישור של שבעים הרי שבעה, והשמים השמלרים שתים עשרה כיפים קן, עישור שלהן ביצה וחומס ביצה, הרי שבעה רבעים ועוד, הוסף ביצה וחומס ביצה, ובירושלים הוסיפו על המלות שתות מלבר שהוא חומס מלגא, שנתנו שש מן הראשונים מתוך ממשה ראשונים הרי שש רבעים הראשונים עשו ממשה והרוצע ובילה הומס השמלרים עשו רוצע, שהרוצע שם בילים, עשה מהן חמש בילים גדולות והבילה וחומס בילה נעשית בילה גדולה, שנתוסף עליה חומס מלגא דהוא שתות מלבר, הרי שש בילים גדולות, דהוא רוצע קב גדול, הרי עומר המדבר שש רבעים ירושלמיים, ומלה ליפורית עודפת על ירושלמית שתות מלבר, כדאמר בעירובין (פב.), הרי עומר שהיה שש רבעים ירושלמיים נמנע בחמש ליפוריים (פסחים מח: ועי' לעיל מז.).

הדרן עלך כלל גדול

רבינו חננאל

ופריק רבא לר' יוסי בר' חנינא ואמר הכי נמי דאריין לדוגמא, כשם שהבגד הנשק אף על פי שאין בזה כשיעור ולא בזה כשיעור, כיון שאילו מתחברין יש בעיניהם כשיעור השק שהוא הקל ואיפשר לחברן זה בזה ולישב עליהן ובראיין לישמא מושב, כן החבן והעצה איפשר להוציא מזה כמעט ומזה כמעט להראותן דוגמא לקונה לומר מאילו אני מוכר, ולהכין חשובין בחיבורין, ויש צורך להוציאו כסדר הזה, משום כן מצטרפין לקל שבהן. אבל אוכלין שיעורן כולן בגרוגרת לפיכך מצטרפין זה עם זה, אבל קליפיהן ועוקציהן וסובן ומורסנן אין מצטרפין

תניא. ממתניתין נמי שמעינן דזהו שיעורו מדתני בשאר משקין רביעית שמעינן מיניה דאין הולאה במשקה הראוי לשתייה בפחות מרביעית הלכך על כרחך כי שיערו ביין כדי מזיגת כוס של ברכה שיעור הראוי לשתייה רביעית נקט והיינו רובע רביעית דכי היכי על חד תלת מיל כדרך המזיגות הראויות לשתייה יעמוד על רביעית. יש טועים בשמועה זו לומר רובע רביעית רובע הלוג ויעמוד על רביעית של לוג שהוא רביעית הקב וטעות הוא בידם וראיותיו לא אמרו כן ולא יש לדבר סמך׳ מזיר (דף לח.) י׳ רביעיות הן חמש סומקתא כלומר שנאמרו ביין ודס וה׳ מיוורתא שנאמרו בשאר משקין ותשיב להו הולאת שבת דשאר משקין גבי מיוזתא ועל כרחך הנהו כולהו ברביעית הלוג מינהו דקא תשיב בהשייהו רביעית שמן למזיר דהוא חלי שיעורה של שמן המותר במנחות וחצי לוג שמן לתודה יצפין במנחות (דף פח.): **שני מסוכות בדבר.** ולא מצי למילף ממתניתין: **תדא.** דחמרא לא דרי מיא אלא על חד תרין במס׳ נדה (פ״ב דף יט.) חמשה מרלה דמיים נמלין הן וחד מייניהו כמזוג ומפרש במשנה וכמזוג שאמרתי לך בשני חלקי מים וחמר יין: **מן היין השירוני.** שגדל בשרון. שם מדינה הוא: **ועוד מים בכד ומצטרפין.** אי טעמא דתמני׳ יין משום דלבי מזיג ליה וירלה לשתייה יהא בו רביעית השתא מיהא כי מפיק ליה עדיין לא נמזג ואין כאן שיעור מים שעודן בכד היאך מצטרפין לחייבו אלא על כרחך טעמא לאו משום דליתחזי לשתייה לרביעית בשאר משקין הוא אלא הכי שיעוריה ואע״ג דכי מזיג ליה לא הוי רביעית: **דרפי.** רך: **ג״כ הפס משום חזותא.** נקט ליה ונהי נמי דדרי על חד תלת בטעמא מרלית דם לא הוי אלא בשני חלקים מים ואחד יין ולא יהיב ביה טפי דם הדומה לו כדם ירוק הוא וטהור: **הא תשיב.** לחזי לגרופיי ביה מיא: **יבש.** יין קרוש: **בכוזא.** דמעיקרא הוה ביה רביעית ובקרוש רביעית שלימה בעינן דלאו בר מזיגה: **ר׳ יהודה אומר ר׳ דגריס מקולי מו.** לאו דאיכא הני ומו לא דאמרי טובא איכא אלא כשנכנסו לכרס בינבה והעידו כל אחד ואחד על אותו שבידו במס׳ עדיות העיד ר׳ יהודה על אלו: **ב״ש מטהרין.** אילו כשבר לטמא בנבלה בכזא ולא תורת משקין לטומאה קלה. לי נראה דהאי דב״ש מטהרין מטומאת נבלות לחודא קאמר שלא יטמא אדם אבל טומאה קלה יש בו: **על בזיה.** שהוא שיעור נבלה לטמא אדם והיינו אמרו דבר אחד שבזיה היבש כשנימוח הוי רביעית: **עד כאן לא קאמר ר׳ נתן בכזא.** לבזיה יבש בעי רביעית דלא ובליר מרביעית לא ליבא כזיה יבש דקאמר דבזיה קרוש הויא ביה רביעית: **אלא ביין דקלוש.** וכשהוא לא רב נפחו וכשמתייבש נגמר לשיעור קטן: **אבל דס.** כשהוא לא הוי סמיך עב וקרוב להיות קרוש וכשיבש אינו נגמר לשיעור קטן אלא מעט וזיבה יבש לא בעי רביעית לא ודס נבילות מטמא בפחות מרביעית:

גרמיין

דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא כו׳. והא דאמרי׳ בפ׳ אחד דיני ממונות (סנהדרין ג.) גבי סנהדרין אל יחסר המזג[א] אם הוצרך אחד מהם לצאת אם יש כ״ג[ב] יוצא כו׳ [ג]דהיינו אלים מסנהדרין[ד] משמע למזיגה על חד תרין דאמר ריב״ל[ה] דרבא דוקא הי׳ מזג כמשפט המזיגה על חד תלת כדאמר בהזהב (ב״מ ס.) אמר רבא מזיגה דידי ובכילד מעברין (עירובין נד.) דמי הלי מזיגה למזיגה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אבל שאר העולם האוכלים יין מזוג אין מזיגין אלא על חד תרין[ו] ואין נראה לר״י דא״כ מאי פריך[ז] אדי נוקי מתני׳ דנדה במזיגת שאר בני אדם[ח] אלא נראה לר״י [ט]דקרא דאל יחסר המזג ביין השירוני משום דליכא לאוקמי לקרא בשאם מזיגה דהוי רביע דרביע סנהדרין למאי חזו אבל אלים [י]חזו לדיני נפשות[יא] ומיהו להוה ליאמר דהתם משום חזותא אלא מאלגא בין יין השירוני קשה וים לפרש משום חזותא[יב] כדי שלא יפסיד המראה דרך למזגו על חד תרין ולא יותר[יג]: **חדא** דתנן והמזג שני חלקי מים. ואי״מ לגאני דשאם מזג על חד תרין אלרבה תקשה אמאי אינעריך לפרש שני חלקי מים הוה ליה למימר כמזג שאם ויי״ל דשיל דלאגב אורמיה קמ״ל דהכי הוי כל מזוג: **ועוד מים בכד ומצטרפין.** אע״כ טעמא לאו משום דלבי מזיג ליה הוה רביעית וחזי לשתייה כשאר מזקין אלא הכי שיעורא אע״ג דלבי מזיג ליה לא הוי רביעית כדפירש בקונטרס אלא משום דיין השירוני הוא ולאוי להנייהו לכוס של ברכה ואע״פ שאינו לאוי לכוס של ברכה אלא מים מ״מ הוי כמו מים שמצטרפין לשוף בהן את הקילור אע״פ שאינן לאויין אלא קילור ואפיי לא פליג אלא בהא דלא מלרעך רביעית מזוג אבל רובע רביעית יין מי לריך לכוס של ברכה כדמשמע בערבי פסחים (דף קח.): דאמר רב יהודה אמר שמואל ד׳ כוסות הללו לריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה מיתיבי ד׳ כוסות הללו לריך שיהא בהם כדי רביעית אידי ואידי חד שיעורא הוא כדי מזיגת כוס יפה לכל אחד ואחד הייהו כדי רביעית משמע דרביעית דבריית הייהו לכל אדבע כוסות דהוי לכל חד רובע רביעית שהוא מזיגת כוס יפה והא דקתני התם בפיפה דבריית אחד מי ואחד מזוג ה״פ אחד ישתה אותו רובע רביעית כמו שהוא מי ואחד ימזגו וישתה ומיהו קשה לר״י [יג]דבשמון קאמר אבאי ע״כ לא קאמר ר׳ נתן הכא דבזיי רביעי׳ כו׳ משמע דבקונטרס בשמון דבין קרוש בעי רביעית משום דאינו לאוי לכוס בשמון לעולם סבר אבאי דאפי׳ ביין מזוג לא בעי רביעית אבל קשה לר״י לפי׳ הקונטרס דאי כזיה יבש לא חזי למזיגה למה תשוב[יד] מטעם שהיה בו רביעית מתחלה[טו] מאי שנא מגרוגרת שנמקה דרש המגיע (לקמן נא.). ונראה לר״י דרב יוסף ואבאי סבירא להו דכוס של ברכה בעי רביעית אין מי דשמשמע בשמון ובריית בערבי פסחים דקתני שיהא בהן כדי רביעית היינו לכל אחד ומה שאנה בתמתיתין יין באגפיה נפשיה[טז] אע״ג דהוי ברביעית כשאר משקין דאינו לאוי לכוס ולעמוד על רביעית[יז] והא דלא תנא בהדיא המוליא יין מי ברביעית[יח] משום דניחא ליה למיתקנו כדי מזיגת הכוס[יט] דמשום ההוא טעמיה דראוי ברביעית משום דראוי לכוס בשאר משקין אבל אי מיפסל מכוס של ברכה על ידי פגימה או שנגע בו נכרי לא מיחייב ברביעית משום דראוי לשתייה ישראל או נכרי משום דלא מצנעי ליה כשיעור זוטר כולי האי הואיל ולא חזי אלא ע״י מזיגה ובעיא תקון ולא חשיב כשאר משקין שראוין בלא מיס ולגיבול טיט נמי לא מצנעי ליה כמו קלף דלא חשיב כשיעור קשר מוכסין אע״פ שהשוב יותר מעיר משום דלא מצנעי ליה לחכי: **הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על בזיה.** כמשמע דלא חשיב כבשר ותימה מ״כ אמאי לריך קרא[כא] בפ׳ בהמה המקשה (מולין עב.) ובריש סנהדרין (דף ל.) לרביעית דם מת דמטמא בהאל תיפוק ליה דהוי כבשר משום שיכול לקרוש[כב] ואומר ר״י [כג]דגבי מת בעי קרא לרביעית דם משום דבריש דם הנדה (נדה נה:) אמרינן דבטומאת מת בעינן אין גזעו מחליף דומיא דעצם[כד] ואפילו בשר הוה מעטריין אי לאו דאין גזעו מחליף דנעשה במקומו נלקח ודם גזעו מחליף הוא ועוד י״ל[כה] דהאי מת הכא לא קמ״ל דמטמא דם נבלות משום[כו] שיכול לקרוש אלא אית ליה שום דרשה דדם נבילות טמא והאי טעמא דיכול לקרוש אינעריך אלא טומאת הדם אלא בדביעית ולא בפחות[כז] שאין יש בו שיעור בשר[כח] אבל בלאו קרא מודו ר״ש דלא הוי בשר בכלל בשר נבלה דבפרק כל שעה (פסחים ד׳ כג.). מפיק דגיד וחלב מותר בהנאה משום דבשהותר׳ נבלה היא וחלבה וגידה הותרו וכי פריך התם והרי דם כו׳ לא משני כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה ובמעיה[לא] (דף יז.) נמי בפרק קדשי מזבח מפיק דם הבשר[ל] מוזה לכם הטמא משום דלא הויא בכלל שרץ[לא]: דרבי

ב) א מיי׳ פי״ח מהלכות שבת הלכה כ:
ג) ב מיי׳ פ״ח מהלכות שאר מ״א הלכה ד:

תורה אור השלם

1) וְיָרֵץ הָעֵבֶד לִקְרָאתָהּ וַיֹּאמַר הַגְמִיאִינִי נָא נִעֲטֶה מְּעַט מַיִם מִכַּדֵּךְ: בראשית כד יז

מוסף תוספות

א. שלא יהיו פחות מעשרים ושלשה מסנהדרין בלשכת הגזית. ריטב״ם. ב. כנגד סנהדרי קטנה. תוס׳ הרא״ש. ג. וסנהדרי גדולה היתה של שבעים ואחד, וקרי לעשרים ושלש מזג. תוס׳ הרא״ש. ד. ופירוש רש״י ז״ל דליקי לה מדכתיב המזג שיעור מזיגה דהיינו שיעור חי שהוא תילתא חמרא. ריטב״ם. ה. דמזג דרבא חלוק משאר מזג. תוס׳ הרא״ש. ו. כההיא דסנהדרין. תוס׳ הרא״ש. ז. ליה. תוס׳ הרא״ש. ח. [ד]הא רבא נמי לא קאמר אלא במזג דידיה אבל מודה בסתם מזג דהוי על חד תרין. תוס׳ הרא״ש. ט. לאוקמי. תוס׳ הרא״ש. י. אכתי. תוס׳ הרא״ש. יא. דנפקא לן (סנהדרין ב.) מקרא דבני כ״ג. תוס׳ כ״ג לו: י״ב. ה״פ. תוס׳ הרא״ש. יג. [ד]השתא משמע לפירוש רש״י דכוס של ברכה הוי פחות מרביעית, וקשה. תוס׳ הרא״ש. יד. כשיעור. תוס׳ הרא״ש. טו. השתא מיהא בצר ליה שעורה [וא״כ]. תוס׳ הרא״ש. טז. ולא כיילה בהדי שאר משקין. תוס׳ הרא״ש. יז. ולהכי תנא ליה באנפי נפשיה לאשמועינן שאין שיעורו משום חשיבות לשתייה כמו שאר משקין אלא משום שמצטנינין אותו לכוס של ברכה. תוס׳ הרא״ש. יח. דאז לא הוי מצי למימר כדרבא. תוס׳ הרא״ש. יט. לפרושי טעמא דמילתא. תוס׳ הרא״ש. כ. פי׳ רש״י שהוא שיעור נבילה לטמא אדם. תוס׳ הרא״ש. כא. לר׳ ישמעאל. תוס׳ הרא״ש. כב. ולעמוד על בזיה, ולר׳ עקיבא נמי דדריש לרביעית דם הבאה משני מתים דמטמו מעל כל נפשות מת לא יבא תיפוק ליה דהוי כשני חצאי זיתים משני מתים. תוס׳ הרא״ש. כג. דודאי. תוס׳ הרא״ש. כד. דנבדא עמו. תוס׳ הרא״ש. כה. דבלאו הכי לא קשה. תוס׳ הרא״ש. כו. דדם הוי בבשר. תוס׳ הרא״ש. כז. [ד]מסתברא הא דשמא קרא בדם נבילה לא טמא אלא כשיעור טומאת בשר שאם יקרוש יעמוד על בזיה. תוס׳ הרא״ש. כח. וב״ש סברי כיון דליכא קרא דם נבילה טהור הוא לגמרי. ריטב״ם. כט. דבכולי תלמודא מוכח דדם לא הוי כבשר לענין מת ונבלה ושרץ. תוס׳ הרא״ש. ל. דשמא. תוס׳ הרא״ש. לא. אי לאו קרא. תוס׳ הרא״ש.

רבינו חננאל (המשך)

הא אמרינן עלה מאי הוי עלה, אמר רב יוסף מורייאנא דבי נשיאה מני ר׳ יהודה דאורי להו כשמעתיה דב״ה מממאין, וא״ר יוסי בר׳ יהודה כשיטמאו ב״ה לא טיטמא אלא ברביעית האויל ויכולה לקרוש ולעמוד על בזיה. אמר לה אביי לרב יוסף אמאי דמי דר׳ נתן ור׳ יוסי בר׳ יהודה אמרו דבר אחד, דילמא עד כאן לא קאמר ר׳ נתן הכא [דכזיה] יין יבש בא מרביעית יין אלא בייין דקלוש שאם תקרש ברביעית יהא בה כזה, אבל דם דסמיך שהוא עבה כשיקרוש רביעית יהא בה כזית ויותר. אי נמי עד כאן לא קאמר ר׳ יוסי בר׳ יהודה שרביעית דם לכשתקרוש יהא בה (רביעית) [כזית] אלא בדם דסמיך, אבל יין דקלוש אין כזית יבש בא אלא מהרבה מרביעית. והילכך לר׳ יוסי בר׳ יהודה אם הוציא פחות מכזית יבש חייב דאפשר הוי כוס רביעית.

מסורת הש"ס

ג) ב"מ לו: עירובין נב:, נדה יט., ד) [תוספתא פ"מן], ד) [הך דר"י בר' יהודה ליתא בתוספתא דעדיות ולכך שפיר גרסינן דתמיה], ה) מגמות קד. עדיות פ"ב מ"ח, ו) [וע"ע תוס' עירובין נט.: ד"ה כל ותוס' ב"מ לו: ד"ה כל רבא דוקא סנהדרין יד: ד"ה כל ותוספות סנהדרין יד: ד"ה כל יחסר],

---

תנינא המוציא יין כדי מזיגת כוס, וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית, ורבא לטעמיה דאמר כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא, לאו שמטיל לכוס רובע הוא, שמטיל לכוס רובע רביעית יין ושלשה רבעי רביעית [מים], שאם ימזגנו כראוי לו יהיה רביעית חייב דדמי כמאן דאפיק רביעית, ואקשינן אמר אביי שתי תשובות בדבר, חדא דתנן במסכת נדה במזג ב׳ חלקי מים ואחד יין מן היין השרוני, דאלמא כוס מזוג שהוא רביעית צריך שיהא בו שליש רביעית יין. ועוד בין כך ובין כך אי מחייבת ליה למרגיא [רובע] רביעית, משום שאם ימזגו יהא רביעית, היאך יצטרפו לו המים, והרי הן בכד ואין בו מהן כלום. א״ל רבא דקא מקשת ב׳ חלקי מים ואחד יין, ההוא הא מפרש מן היין השרוני דרפי חמריה. ועוד איכא למימר לאו משום דהכין חזי שיעור (מדאגיה) [מזיגה], אלא התם בעינן מראית דמים טמאים משום דזמנא הוא, ואי לא נפיש חמריה פאכה סומק אע״ג דדאדי מיא שפי. ודקא מתמהת ואמרת מים בכד ומצטרפין, לאו מצטרפינן בהדי יין מים), אלא מאי דחשיב למימזגי ממים שבכד אפילו למחר ועומד, אם מזגו כוס ההוא כדי מזיגת כוס יפה וחייבין עליו שכשר להצניעו ומצניעין כמותו. **תנא יין יבש בכזית דברי ר׳ נתן.** פי׳ דהאי יין יבש כההיא דתניא (סוכה דף מט) ר׳ אלעזר בר׳ צדוק אומר לולב קטן היה בין כבש למזבח למערבו של כבש, אחד לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש שהוא דומה לעיגולי דבילה, ובאין ושורפין אותו בקדושה, שנאמר הסך נסך שכר לה׳. וקסבר ר׳ נתן יין יבש אם הוציא ממנו כזית חייב. **אמר** רב יוסף ר׳ נתן ור׳ יוסי בר׳ יהודה אמרי דבר אחד. ר׳ נתן הא דאמרן. ר׳ יוסי בר׳ יהודה מאי היא, דתניא ר׳ יהודה אומר ששה דברים מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה, דם הנבילות ב״ש מטהרין וב״ה מטמאין, אמר ר׳ יוסי בר׳ יהודה אף כשטמאו ב״ה לא טיטמאו אלא בדם שיש בו ברביעית האויל ויכול לקרוש ולעמוד על בזיה. ורקאמר רב יוסף דקסבר ר׳ נתן דכזיה יין יבש, לא הוי אלא מרביעית, ורביעית יין לכשיקרוש יהא בו כזית. ואתיא דר״נ בר׳ שמעון, ובני א״י מתנו בהדיא (בירושלמי בפיקון ה״א) רבנן דקיסרין ר׳ יוסי בר׳ אבין בשם ר׳ יוחנן אתיא דר׳ נתן כר׳ שמעון. והכין סבר ר׳ יוסי בר׳ יהודה דרביעית דם לכשיקרוש יהא בו כזית וכפשוטן של דברים. והא מילתא מיפרשא בגמרא דהמנחות הנסכין דאמר רב ביבי אריב״ל מעשה בפרדה של בית רבי שמתה ושיערו חכמים דמה ברביעית, וכן הלכה דקא עבדין בה מעשה. ואע״ג דמותיב ר׳ יצחק בר ביסנא העיד ר׳ יהושע בן בתירה על דם (בתולים) [נבילות] שהוא טהור, וא״ר יהושע בן בתירה מעשה והיו נוחרין עדרות לאריות בסרטיא של מלך, והיו עולי רגלים בוקעין עד רכובותיהן בדם ולא אמרו להן דבר, אישתיק. ומאן דטהריה לדם נבילות סבר הדם משקה ניהו ולאו נבילה הוא. ומאן דטמא סבר כיון דקריש הן כנבילה.

ט) הלשון מגומגם ונראה דל״ל אלא מאן דעמוד לשמזגני ממים שבכד אמילו לאמר חשיב לענין שבת והלכך אם מוליא כוס שיש כדי מזיגת כוס יפה מיינין עליו וכו׳.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

גרגינין. מתניתין דפרקין דלעיל (ה) חוץ מקליפתן וגרעיניהן: **וגרע.** והגרעינין זורקין ונגרעין מתוך האוכל: **לאוממות.** גבי גחלים מייתינן ליה בכילד גולין (ו) (ז) גחלים יכול עוממות מ"ל אם [ויקרא טז] לי אם יכול שלהבת כו': **עממוהו.** לא המתיכו מרליתו להיות הס נאים ממנו: **מאמצין.** לקמן גבי עיניים כמו כפ' שוחל (דף קנא.): **במשיפה של קילור.** שרגילין לשופו בחלב של אשה: **לדי לשוף במים.** לשני עיניה: **לדי שיפה לו לדי אחיזה ושיפה.** מה שנדבק בלחלוחיתו לבד מה שנותן בעיניו: **אפומא דכולה רפיה.** וכל מכה קרויה פה: **מורשא קמא.** עליון של מכה: **שבנון.** לימל"ל (ו): **לרפיה.** מניחה (לכתית) עליו: **זבוב לצירעה.** למי שעקלו לירעה לותם זבוב ומניחה עליו: **לחפפיה.** מין שחין: **סממיה.** אירלמיל"ה בלע"ז: **לעקרב.** עקילת עקרב לותם סממית ומניחה עליו: **ושייף.** ומוחה: **מפגיע.** היה קטנה וקולה גדול ומומע וילל שתהל בריה גדולה ומורה: **יפוש.** נכנס לפיל בחוטמו וכן סממית לעקרב נכנס לו בחזנו: **סגונית.** לרונדיל"ל נכנסת תחת כנפי הנשר ומעבכו מפרישת כנפיו: **ילניה.** שרב קטן ונכנס לגב גדול בחזנו (ז): **המבליג שוד על עז.** המחזיק שדוד על הגבור: **כל חללי עלמא.** פירוש דברים הנעשים בכל חלל העולם: **מסגיין בריש עדרא.** מהלכות ברחש העדר: **בריתא תשובה.** תחם עזים שחורות תחם רחלות לבנות: **מכסיין.** בזנב: **והני מגליין.** העזים אין להם אליה: **הני דמכסיין מייייהו.** רחליס שאנחנו מתכסין מלמרן גם הן מכוסות: **דאלבה ליפי.** קולים לפיכך זנבו קלר כדי שלא ידבקו בה הקוליס: **ובעי לכרבוסי בקי.** להבריח היתושין: **קמלא.** ארבה. ול"ג קמלא [נמלה]: **חילפי.** ערבה: **ואי קביא נדיא ומפעוורא.** ואם היתה קשה תנוד ותעבר כשתהה בעליס: **ומפעוורא.** יסתמו עיניה שמרלאות עיניה תליה בה כדשמואל: **פימרא דתרנגולא מידליא לעילא.** ריס של עין התחתון כשעולס עיניו עולה למעלה מן העליון ובשאר כל בריה העליון שוכב על התחתון: **משום דרייר אדפי.** שעולה בגילות על הקרשים והקורות לריך שיעלה התחתון על העליון מפני העשן שלא יכנס בעיניו: **מסכוליפא.** דבר שמטדילין בו כגון כותח או שאר ליפתן: **מפי תלנה דא.** לכשילנה מה נאכל. ול"ג מתי תלנה דא לפי שאינו כלה עד זמן ארוך שאינו נאכל אלא מעט מעט: **ניחא בא ואיתיב.** שדרך לישב בבית: **בקפא.** בית לר וקטן: **בי עקפא.** בית לר: **לופפא.** מכתשת. ל"א מדה לחטין. ול"ג כמין גולס עד עשוי לישיבה כמו כופא שאור שיחדה לישיבה דתניא בפסחים (דף מה.): **כוף סיב.** כפוף אותו ושב עליו: **לבני לבני**

דרבי שמעון בן אלעזר סבר אבר קטן של קטן בן יומו כו'. תימה דלדרבה מיפכא משמע טפי של קטן בן יומו מרשב"א דלמר אבר קטן וקטן בן יומו דהא לעיל פריך מרבי יעקי דמפרש אבר קטן דמתניתין אבר קטן של קטן בן יומו דהוי כליאנא דר' נתן מברייתא דקתני בה כליאנא דרשב"א ויש לומר דלמאי דמשני הוי סברא מיפכא ונקט הכא כדמסיק לעיל ואית ספריס דגרסי מיפכא ואין נראה דהא מסיק דלרשב"א אבר קטן של קטן בן יומו ולמאי דגרס מיפכא לא הוי כמסקנא לא לפי דמייתי השתא ולא לפי מה שהותה לא דכולי עלמא כו':

שבלול לכתית ברא זבוב לצירעה יתוש לנחש ונחש לחפפית וסממית לעקרב (ו) היכי עביד ליה מייתי חדא אוכמא וחדא חיורא ושלקי להו ושייפי ליה ת"ר חמשה אימות הן אימת חלש על גבור אימת מפגיע על ארי אימת יתוש על הפיל אימת סממית על העקרב אימת סנונית על הנשר אימת (ז) כילבית על ליתן א"ר יהודה אמר רב מאי קרא (ח) המבליג שוד על עז: (ט) רבי זירא אשכח לרב יהודה דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה וחזייה דהוה בדיחא דעתיה ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה א"ל מ"ט עיזי מסגן בריש והדר אימרי א"ל כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא מ"ט הני מכסיין והני מגליין הני דמכסינן מינייהו מכסיין והני דלא מכסינן מינייהו מגליין מ"ט גמלא זוטר גנובתיה משום דאכל (י) כיסי מ"ט תורא אריכא גנובתיה משום דדייר באגמי ובעי לכרכושי בקי מ"ט קרנא דקמצא רכיכא משום דדיירא בחילפי ואי קשיא נדיא ומתעוורא דאמר שמואל האי מאן דבעי דליסמיה לקמצא לשלופינהו לקרני' מ"ט האי תימרא דתרנגולתא מדלי לעילא דדיירי אדפי ואי עייל קטרא מתעוורא (יא) דשא דרך שם דרגא דרך גג מתכוליתא מתי תבלה דא ביתא בא ואיתיב בה ביקתא בי עקתא כופתא כוף ותיב לבני לבני בני הוצא חציצה חצבא שחוצב מים מן הנהר כוזה כזה שוטיתא שטותא משיכלא מאשי כולה משכילתא (יב) משיא כלתא (יג) אסיתא חסירתא בוכנה בוא ואכנה לבושה לא בושה גלימא שנעשה בו כגלם גולתא גלי ואיתיב פוריא שפרין ורבין עליה בור זינקא בור זה נקי סודרא (יד) סוד ה' ליראיו אפדנא אפיתחא דין ת"ר (טו) שלשה כל זמן שמזקינין מוסיפין גבורה ואלו הן דג ונחש וחזיר: שמן כדי לסוך אבר קטן: אמרי דבי ר' יאי שמן כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומו מיתיבי שמן כדי לסוך אבר קטן וקטן בן יומו מאי לאו אבר קטן דגדול ואבר גדול של קטן בן יומו אמרי לך דבי ר' יאי לא (טז) ה"ק שמן כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומו לימא כתנאי שמן כדי לסוך אבר קטן וקטן בן יומו דברי ר' שמעון בן אלעזר ר' נתן אומר כדי לסוך אבר קטן מאי לאו בהא קמיפלגי דר"ש בן אלעזר סבר אבר קטן של קטן ור' נתן סבר אבר קטן דגדול או אבר גדול דקטן אבל אבר קטן של קטן בן יומו לא לא דכולי עלמא אבר קטן דקטן בן יומו לא וליתא

גראינין או גרעינין אמר רבא בר עולא [1] ונגרע מערכך איבעיא להו (ו) אוממות או עוממות אמר רב יצחק בר אבדימי [2] ארזים לא עממוהו בגן אלהים איבעיא להו (ז) מאמצין תנן או מעמצין א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [3] ועוצם עיניו מראות ברע ת"ר (א) המוציא חלב של בהמה כדי גמיאה חלב של אשה ולובן של ביצה כדי ליתן במשיפא (ב) של קילור [קילור] כדי לשוף במים בעי רב אשי כדי שיפה או כדי אחיזה ושיפה תיקו: דבש כדי ליתן על הכתית: תנא כדי ליתן על פי כתית בעי רב אשי על כתית אפומא דכולה כתית או דילמא [2] אמורשא קמא דכתית לאפוקי (ג) הודרנא דלא תיקו: אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה ברא

כני. מתקיים לדורות הרבה: **הולא.** גדר קולים או לולבים: **תלילה.** אינו דבר קיימת אלא תליה בעלמא: **כוזה.** כלי חרס קטן: **כזה.** כלומר דבר מועט וקל כמו זהו מהו חשוב למלאתו לי מייכך במתנה: **שוטיתא.** בד של הדס שמרקדין בו לפני כלה: **שטותא.** גרלה המרקד כשוטה: **משילתא.** ספל גדול שהכל רוחלים ידיהם ורגליהם ממנו: **משו רולא.** רוחץ את הכל: **משכילתא.** ספל קטן וגלה: **משיא כלתא.** מיוחד לחתונים כמו כלה ואשה חשובה לרחוץ ממנו: **אסיתא.** מורטיי"ר: **חסירתא.** שחסר החקיקה מכפיס: **בוכנא.** עלי שכותשין בו: **נבוזא.** חלוק עליון שקורין שרו"ק: **לא בושה.** למעוט הבושה שמכסה כל החלוקים התחתונים הקרועים ורעים: **גגולא.** שאין לו חיתוך אכיס: **גוליתא.** מקטורין נאה: **גלי ויתיב.** כשהוא יושב מגלה עצמו שלא ישב עליו שלא יכלכלנו ולא ישופנו בקרקע ושיר שערו ויקרע ויבלה: **בור זינקא.** בור שיבשו ממיו קורין כן: **נקי.** חסר ממיו: **סודרא.** דרך תלמידי חכמים לעטוף סודר: **אפדנא.** טרקלין של מלכים: **אפתחא.** אל פתח זה יבאו הכל אם למשפט אם לשרת המלך: **אבר קטן.** אחד מפרקי אצבע קטנה: **דגדול.** של אדם גדול והאי קטן אאבר קאי. אי נמי אבר גדול של קטן והאי קטן אגברא קאי ולא אאבר: **לא אבר קטן.** וקטן אכולא מילתא קאי אבר קטן של גוף קטן: **דרבי שמעון הו'.** והכי קאמר כדי לסוך בו אבר קטן וקטן יהא הגוף בן יומו וכדי נתן סבר חד קטן אמריגן או האבר או הגוף אבל תרי קטני לא: ה"ג **דכולי עלמא אבר קטן של קטן בן יומו לא:** וליתא

(ה) בפסחים עה: ע"ש ברכות נג: ע"ש, ב) [ובקמן קנא: ע"ש], ג) [בי' שערון כלכת ומ"ר מוהן נ]. מילמה בחילפס ופירש"י כמו הכא ועי' משנה בע"ז לה: וכבריתא שם לט: מ. איתא מלמיתן, ד) [בי' הענין שרק בם כ' ביסי פי' שבעים שים בהן קולים מיותרן], ה) כתובות י: ע"ש, ו) פי' מדוכה, ז) ע"ז ל:, ח) [דף עו:], ט) [בפסחים עה:], י) [רש"ל ומ"ש], יא) עי' ברכו"ש ב"ש בע. ד"ה בחופיה,

(ה) נמ' ולוגן של ביצה כדי ליתן במשיפא קילור כדי כל"ל ותיב' של נמתק: (ב) שם בסמיה לפחות הדר הודרנא: (ג) שם ובסמיה לעקרב ונחש לחפפית היכי עביד: (ד) שם שוד על עז אמר ר' זירא אשכחיה לרב יהודה: (ה) רש"י ד"ה אוממות וכו' בכילד גולין ולקח מלא המחתה גחלי אש נחלים יכול עוממות: (ו) ד"ה שבנון לימלא. ב"ב שקורין שנעק בל"ש:

נמ' משא בלתא. עי' רש"י ע"ז דף נא ע"ב ד"ה דסמיפא:

לימצ"א. שבלול.
איריאניא"ה [אריייני"א]. עכביש.
ארונדייל"א. סנונית.
מורטיי"ר. מדוכה.
שרו"ק. חלוק על הבגדים.

עוממות. כמויות (פסחים עה:). **ארזים לא עממוהו.** לא הכהו את מלאיתו, לפי שהיה נאה מכל אילנות, ועל מיכה מלך לור נאמר (פסחים שם). **מאשיכלא.** איכה עשויה כמין כופא אלא כלי אחיך, וכלשון מגון אחקון, ומתגון בו מים (ע"ז נא:). **מאשי כולה.** שמכסמין בו בגדים וכוחלין בו ריחיון (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ג א ב ג מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כ:

תורה אור השלם

1 וְאִם אַחַר הֲיֹבֵל לוֹ יַקְדִּישׁ שָׁדֵהוּ וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתָרֹת עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ:
ויקרא כז יח

2 אֲרָזִים לֹא עֲמָמוּהוּ בְּגַן אֱלֹהִים בְּרוֹשִׁים לֹא דָמוּ אֶל סְעַפֹּתָיו וְעַרְמֹנִים לֹא הָיוּ כִּפְאָרָתָיו כָּל עֵץ בְּגַן אֱלֹהִים לֹא דָמָה אֵלָיו בְּיָפְיוֹ: יחזקאל לא ח

3 הֹלֵךְ צְדָקוֹת וְדֹבֵר מֵישָׁרִים מֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשֻׁקוֹת נֹעֵר כַּפָּיו מִתֹּמֶךְ בֹּשֹׁחַד אֹטֵם אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ דָּמִים וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע: ישעיהו לג טו

4 הַמַּבְלִיג שֹׁד עַל עֹז וְשֹׁד עַל מִבְצָר יָבוֹא:
עמוס ה ט

5 סוֹד יְיָ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם: תהלים כה יד

רבינו חננאל

כתית. הוא הנקרא בלשון ישמעאל דמול. ולא נודע לנו על הכתית כולו להרציא סביבין, או על פיו להרציא מורשא שלו שהיו גבהן כולן והוא גופו. **שבלול.** אמרו הוא רמש שנקרא חבלילו. **חפפיתא,** בלשון ישמעאל וקובה, הוא דבר שמתכנס על העור מן הטינוף. **מפגיע,** חיה קטנה שהיא מהלכת בין רגלי הארי וצועקת בקול גדול ומבהלת הארי, ונקראת אלפרתאן. **סנונית,** שנקראת בלשון ישמעאל אלכטנאף. מ"ט רחלות מיכסיאן באליה ועידי מיגליאן. א"ל רחלות גזוזות צמר ואנן מתכסין מהן, אבל עזים לא. **כיסי,** קרצים. **מתוכיליתא,** סולם. **מסיכלא,** ספל קטן של מים. **שמן כדי לסוך אבר קטן** של תינוק בן יומו. והא דתניא כדי לסוך אבר קטן וקטן בן יומו, לא פירושא ב' סיכות אבר קטן וקטן נמי בן יומו, אלא אבר קטן והקטן ההוא בן יומו.

וליתא לדרבי יצחק. ור' שמעון בן אלעזר אז אז אבר קטן של גדול אז להכפך וכולה חד שיעורא הוא: **פ"ש כו'.** ולרבי יצחק תנאי היא: **מכדי כל מילתא דשביתה ולא שביתה.** כל שביעורו חכמים לענין שבת והוא רואי לגבי דברים חדא שביתה וחדא לא שביתה אזול רבנן בתר דשביתה ולא שביתה אזול רבנן בתר דשביתה קולא שביעורה גדול אמרינן סתמיה להא עביד ולא אמרי' הואיל וחזי נמי למילתא אחריתי שביעורה קטן ניזיל בתרה לחומרא ואע"פ דלא שביתה: **שביתה ושביתה.** והיכא דשביתה תרוייהו אזלינן לחומרא ומשערינן בשיעורא זוטא: **רפואתו לא שביתה.** כגון לשוף בו קילור ואע"ג דחזי לה דאיכא דעביד בחצב אבל איכא דעביד במים וחסין על היין שדמיו יקריס הלכך אזול בתר שתייתו ושיעוריהו בכדי מזיגת כוס ואע"ג דלקולא שיש כאן שיעור גדול וכן חלב נמי חזי לאכילה ולשוף קילור ומיהו לא שביתה שהרי אף המיס לרוויין לכך ויש עושין ממיס הלכך אזול רבנן בתר אכילתו ושיעורו בכדי גמיאה ואע"ג דקולא היא: משקה אחר רואי לכתיתה: **לחומרא.** הואיל ותרוייהו שביתן לחומרא בעינן לשעוריה: **רפואתו לא שביתה.** שהרי שאר משקין רואיין לכך ויש שפין קילור בשאר משקין ושתייתו שביתה שרוב שתיות מיס הם שאין אדם שותה יין לבד אמאי כי אם לסעודתו: **בגלילא שנו.** שהן עניים ומקפידין בדבר מועט וחסין על יין וחלב לשוף (ה) קילור ואין שפין אלא במים והלכך רפואתו נמי שביתה ובעינן למיזל לחומרא: **כל שקיינו.** כל משקין שאפין בהן קילור: **מאו.** המולי: **ומטללי.** מסككין על העין ומועיל מרלאיתו עד שילבה מרלאיתו לגמרי מפני שהן עבין וגגלדין כמין דבק שקורין גלוזי"ר: **בר ממיא.** לעדיפי מכולהו דמהו ולא מטללי שנבלעין מיד או ניגבין מהר ולא נגלדין על גב העין: **שכן כוחלין בנרקיס.** מייל"א שבולטת בעין: **ומאי ניהו.** מאיזה דס כוחלין אותו: **ליארוד.** תבלול. ובתוספתא[ה] לאיתי לחזורו והן טיפות דקות של זוהן הנולדות בעין כדתנן בבכורות גבי מומין (דף לח:): **דמא דכרוסתיגא.** עטלף שקורין טלפ"ח: **גוא.** כרוסתיגא מלוי בתוך הייסוב שהוא ליארוד שהוא שוקע בתוך העין: **נגרא.** דמא דתרנגולת בגא לנרקיס שהיא בולטת: **בד"א.** דבעינן שיעורא במוליא לר"ה: **אכל המגניע.** והואיל אייב בכל שהוא. נקמיה פריך אטו מגניע לאו מוליא הוא: **ר' שמעון אומר בד"א.** דמיחייב בשיעורא זוטא כי האי: **במגניע.** בשיעור הזה וחזר והואיל: **אכל במוליא.** אדם שלא הגיעו והואיל אינו אייב אלא בדבריעית: **במוליא שופכין.** אדם הגיעו אינו אייב אלא בדבריעית דבליר מהכי לא חזו כדלקמן לגבל טיט: **אטו מגניע לאו מוליא הוא.** הלא אין מתחייב אלא על ידי הוצאה: **אמר אביי הכא בשלמיד.** כגון שוליא דנגרי שאומר לו רבו לך ופנה לי המקום: **דבר שאינו עולה לא מיחייב עליה.** ואף על גב דלא אנגעיה רביה לגרבו: **דבר שאינו חשוב לגבו כו'.** והכי קאמרי בד"א דבעינן שעורא דחשיב במוליא כלומר בדבר שאין לך ליגלג בו אלא אחר הוצאתו של זה שהמתשבה תליה בזה שהוליא אבל במגניע בדבר שיש לך ליגלג [בו] אחר מתשבה אל מגניע בגון המגניע כל שהוא אייב זה המוליאו ורשב"א אמרה דאמר בפרקין דלעיל[ו] דבדבר שאין מגניעין כמוהו והוכשר לזה והמגיעו[ז] נתחייב זה במתשבתו אל זה. וה"ה דמלי לאוקמי במגניע גופיה ולמימר הכי בד"א במוליא בדבר שלא הוצאתו אל זה אבל אם היה זה מגניע דבר זה מתחילה וחזר והואיל אייב אלא משום דשמעינן ליה דאמר נתחייב זה במתשבה אל זה אוקמא אביי אפי' באחר שהואיל וכ"ש אם הואיל הוא עצמו: **פי כור.** נקב שנותנין בו המפוח ושיעורא זוטא הוא ומרבעינא חזי לגבל טוחא וכיון דהוצאת טיט חשיבא בכדי פי כור בעינן נמי לשעוריה בהנך (ט) דבעדי לטיט בכדי גיבול פי כור: **דמיגבל.** בכר חשוב בכדי פי כור אבל זה שבדיין לא נגבל אינו נשער בכך לפי שאין אדם טורח לגבל שיעור מועט כזה ואם בא לגבל מגבל יותר ועושה בו דברים אחרים: **מתני' אין נקופה.** לאוחזה בה: **אלא.** לתלותו בו: **מדם מנעל.** להרלותו לאומן כמדה זו אמי לריך: **נייר.** מעשנים עושים בו אותם המכסה לראש הנהר במקום אחד או מוחזל לו במתנה והוא מוסר לו חוטים להרלות למוכס שמחל לו המכס ולרכו לכתוב בו שתי אותיות והן גדולות משתי אותיות שלנו:

שכן כוחלין ליארוד. אין נראה לר"י לפרש דהיינו תבלול דבתוספתא' קתני בהן מילתא גופא שכוחלים לאחורו ובבכורות (דף לח:) תשיב תבלול ואחורו אלמא לאו הייגו אחורו: **דם וכל מיני משקין ברביעית.** בתוספתא גרס ושאר מיני משקין וכן נראה[א] דהא כל מיני משקין אינן ברביעית דיין ושמן ודבש ומיס שיעורן כדתנן במתני': **אטו מצניע לאו מוצא הוא.** פירש בקונטרס[ב] דהוה מלי למימר הכ"ע כשהגיעו והוליאו אלא דיאמר ליה לישנויי בשלא הוליאו המצניע עצמו משום דאתיא כרשב"א[ג] וקשה דמגלן דאתיא כרשב"א אדרבה כרשב"ג אתיא דמיירי בנסוף[ד] ועוד דאמאי נקט בתלמיד אל"ל רבו[ה] אפילו אדם בעצמו נמי[ו] ודוחק לומר דלא מחייב רבי שמעון במתשבתו אל זה אלא תלמיד במתשבתו אל רבו לכך נראה[ז] דה"פ אטו מצניע לאו מוליא הוא דמדלא קתני אבל המצניע בכל שהוא דהוה משמע דהמצניע הוא המוליא כדאיתי לעיל אינו חייב אלא המצניעו מתניתין דלא כרשב"א אלא קתני במצניע משמע אפילו אחר הצניעו חייב המוליא[ח] ולהכי קתני ליה אטו מצניע לאו מוליא הוא[ט] דהא שוס תנא לא אחייב[י] הוליאו המצניע אלא רשב"א לבדו ומתניתין דבלל גדול (לשילנה:)[יא] דהמצניע[יב] בלא כוותיה ומשני בתלמיד שאמר לו רבו דבה"ג כ"ע מודו שהתלמיד עושה הכל לדעת רבו[יג]: **שופכין למאי חזו.** דוקא אבריתא קא בעי וכן משמע לקמן (דף עט.) דאמר והא טיט דמקמי לגיבוליה תנא מודים חכמים לרבי שמעון במוליא שופכין כו' והוינן בה שופכין למאי חזו[יד] משמע דבמתני' אתי שפיר ונראה לר"י דהיינו טעמא משום דשופכין דמתניתין איכא למימר אחזו לכמה דברים לרחוץ בהם כוסות וקערות אלא מאיסי כולי האי אלא שאינן לאוין לשתיה[טו] אבל הכא דומיא דדם קתני דמאיסי טובא ולכך בעי למאי חזו:

רבנ

ולותא דרבי יצחק והכא בהא קמיפלגי ר"ש בן אלעזר סבר אבר קטן דגדול ואבר גדול דקטן בן יומו כי הדדי נינהו ורבי נתן סבר אבר קטן דגדול אין אבר גדול דקטן בן יומו לא מאי הוי עלה תא שמע דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר שמן כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומו: מים כדי לשוף בהן את הקילור: אמר אביי מכדי כל מילתא דשביחא ולא שביחא אזול רבנן בתר דשביחא לקולא שביחא ושביחא אזול רבנן בתר דשביחא לחומרא יין שתייתו שביחא רפואתו לא שביחא אזול רבנן בתר שתייתו דשביחא לקולא חלב אכילתו שביחא רפואתו לא שביחא אזול רבנן בתר אכילתו לקולא דבש אכילתו שביחא רפואתו שביחא אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא אלא מים מכדי שתייתו שביחא רפואתו לא שביחא מאי טעמא אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא [ו]אמר אביי [ז]בגלילא שנו רבא אמר אפי' תימא בשאר מקומות כדשמואל דאמר שמואל כל שקייני מסו ומטללי לבר ממיא דמסו ולא מטללי: ושאר כל המשקין ברביעית: תנו רבנן[ח] אדם וכל מיני משקין ברביעית רבי שמעון בן אלעזר אומר דם כדי לכחול בעין אחת [ט]שכן כוחלין לברקית ומאי ניהו דמא דתרנגולת ברא רשב"ג אומר דם כדי לכחול בו עין אחת שכן כוחלין [י]ליארוד ומאי ניהו דמא דכרושתינא וסימנך גוא לגוא ברא לברא בד"א במוציא אבל במצניע כל שהוא חייב רבי שמעון אומר בד"א במצניע אבל במוציא אינו חייב אלא ברביעית [יא]ומודים חכמים לר"ש במוציא שופכין לרה"ר ששיעורן ברביעית: אמר מר בד"א במוציא אבל במצניע כל שהוא אטו מצניע לאו מוציא הוא אמר אביי הכא במאי עסקינן בתלמיד שאמר לו רבו לך ופנה לי המקום לסעודה הלך ופנה לו דבר חשוב לכל חייב עילויה דבר שאינו חשוב לכל אי אצנעי' רביה מיחייב עילויה ואי לא לא מיחייב: אמר מר מודים חכמים לר"ש [יב]במוציא שופכין לרה"ר ששיעורן ברביעית: שופכין למאי חזו אמר רבי ירמיה לגבל בהן את הטיט והתניא[יג] טיט כדי לעשות בהן פי כור לא קשיא הא דמיגבל הא דלא מיגבל לפי שאין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור: **מתני'** [יד]המוציא חבל כדי לעשות אוזן לקופה גמי כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה רבי יהודה אומר [טו]כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין והמוציא קשר מוכסין חייב

נייר

עושים אותו מן הגיר, ויש שעושין אותו מן הטיט. ומקשינן כי מכדי שיעור טיט כדי לעשות פי כור, למה הצרכו שיעור שופכין דברביעית כדי לגבל בה את הטיט, והלא טיט של פי כור מתבבל בפחות מרביעית. והשבנו אם הטיט מגובל ועומד סגי בזה השיעור, ואם צריך לגבלו אין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור. **נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין.**

ה) לעיל מז. [ע"ש בתוספות], וגר' הערוך בדגלגלא שנו פי' מי גגלי שהן יודעין כי מועילין לעין בקילור ממו מי דקלים (לקמן דף ק.), שהם יודעים שמועילין לחלקה בעבר גגלו ועי' תוס' לעיל מז. ד"ה בגלגלא, וכן בתוס' חגיגה כה. ד"ה בגלגלא, ו) [תוספ' פ"ק], ז) [גר' הערוך לירוח פי' שעלתה קרמיתו על גב עינו], ח) [לקמן עט.], ט) [לקמן עט.], י) [לקמן עט. פ.], יא) [לקמן פ.], יב) [שבת פ"ש ה"ז], יג) [דף עו.], יד) בס"ש נוסף: ובא אחר ושוליאו.,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בגלגלא שנו וכו' לשוף בו קילור. נ"ב ע"ע בדף מז במ"ש תוס' בד"ה בגלגלא: (ב) ד"ה פי כור וכו' נהגו מיא דעבדי לעיני:

גליון הש"ס

גמ' שכן בוחלין לברקית. עי' בכורות דף לח ע"ב תוס' ד"ה וסימנך:

רבינו חננאל

אמר אביי מכדי כל לענין שיעור הוצאה כל דבר שיש בו ב' צרכים, ב' מידות אחת מצורה ואחת שאינה מצורה הלכו חכמים בשיעור הוצאתו אחר ההנאה המצויה, אע"ג שהיא מרובה מן האחרת ונמצאת לקולא, ואם שתיהן מצויות הלכו להחמיר. חלב שתייתו שביחא ורפואתו לא שביחא, אזול רבנן בתר שתייתו לקולא. יין שתייתו שביחא ורפואתו לא שביחא, אזול רבנן נמי בתר אכילתו לקולא. דבש אכילתו שביחא ורפואתו שביחא, אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא. ושאלו את אביי מים מכדי שתייתן שביחא ורפואתן לא שביחא, מ"ט אזול רבנן בתר רפואתו דאמרו כדי לשוף בהן את הקילור. ואהדר אביי בדגלילא שנו. כלומר, מי גליל שהן יודעין שמועילין לעין בקילור שהן כמי דקלים שהן יודעין שמועילין לירוקה, אבל מים דעלמא בדביעית. **רבא** אמר אפילו תימא מים שבשאר מקומות שיעורן כדי לשוף בהן את הקילור כדשמואל, דאמר שמואל כולהו שקייני מעלו וסעדי בר מן מיא דמעלו וגרדי. וכן תורף הדברים שאין המים מסודרין כמיני מאכל, אלא עיקר שתייתן כעין רפואה היא, לפיכך שיעורן כרפואה. **דם** ברביעית. ואם של דוכיפת, דהוא תרנגולא ברא, אז של עטלף, כדי לכחול עין אחת ברקית, כאותה ששנינו השוכר את החמור והבריקה. **[ליארוד].** חזורורו שמלבין שחור שבעין. **כרושתינא,** תרנגולא דביתא, וי"א אלכפאש ודמה מועיל לכאב שבתוך עין, ודם דוכיפת מועיל לכאב שמחוץ לעין. **תנא** במה דברים אמורים במוציא שהוציא דבר שלא קדם והצניעו, שהוא צריך לשיעורין הללו. אבל הצניע דבר בחול לצורכו והוציאו בשבת חייב עליו בכל שהוא. ר"ש אומר כל השיעורין הללו לא נאמרו אלא למצניעיהן שאם הצניע בחול כשיעורין הללו והוציאו בשבת חייב. אבל אם הוציא כלום בין כל אילו בין עין בין חלב בין דבש ובין מים, שלא קדם והצניעו אינו חייב אלא על רביעית. **ואקשינן** אמר מר ר' שמעון אומר בד"א במצניע אבל במוציא אינו חייב אלא ברביעית. ואמרינן וכי מאחר שהצניעו לצרכו הואיל אינו חייב אלא על הוצאתו[ו], פי' בכל שהוא, והואיל צריך שיעור, פי' המוציא יין וכו'. **ואוקימנא** לדר' שמעון בתלמיד שאמר לו רבו לך ופנה לי מקום לסעודה והלך ופינה

ד א ב מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ג:
ה ג שם הלכה יב:

לעזי רש"י

גלוזיי"ר [גלו"ד]. דבק חזק.
מיל"א. ברקית (מחלת עיניים).
טלפ"א. חולה.

מוסף תוספות

א. טפי. תוס' הלפ"ש.
ב. דה"ה. תוס' הלפ"ש.
ג. דאמר (לעיל עו.) נתקיים זה במחשבתו של זה. ריטב"ש. ד. דהא מילתיה דרשב"ג מפסקא בעייהו ומשמע דת"ק הדר למילתיה. מי' הרי"ן. [ד]אי רשב"א היא סמוך למילתיה הוה ליה למתני' ריטב"ש. ה. דמשמע משום דדעתו סמוכה על דעת רבו הוא, הא. מי' הרי"ן.
ו. [ד]הא רשב"א בכל אדם קאמר. ריטב"ש. דמחייב זה במחשבתו של זה. מי' הרי"ן. [ועי' מהרי"ס].
ז. דאליבא דת"ק הוא דמתרץ ליה ומשום הכי לא שני ליה. מי' הרי"ן.
ח. דלשון מצניע משמע הכי רק שהוצנע זה הדבר אפי' ע"י אחר. תוס' הלפ"ש. ט. דאגן הוה קס"ד דהוה מחייב לכו"ע במחשבתו של זה והוה קשיא לן אטו מצניע לא בעינן שיוציא הוא להתחייב. ריטב"ש. וכיון שהוא לא הצניעו אמאי מחייב. תוס' הלפ"ש. י. זה במחשבתו של זה. תוס' הלפ"ש. יא. ומתניתין. תוס' הלפ"ש. יב. לקמן. תוס' הלפ"ש. יג. דכיון דמשונעבד לו מהניא מחשבתו של בעל הבית להתחייב להלמיד. ריטב"ש. יד. ומדלא מייתי מתניתין. תוס' הלפ"ש. טו. משום דקתני להו בהדי יין ושמן ודבש. תוס' הלפ"ש.

רבינו חננאל (המשך)

כל מה שהיה שם והצניעו ובא רבו בשבת והוציא כל מה שהצניע לו תלמידו, אם הוציא הרב דבר שהוא חשוב לכל כשיעורין הללו הרי הוא חייב. ואם הוציא הרב דבר שאינו חשוב לכל ופחות מן השיעורין הללו, אילו הוא בעצמו הצניעו חייב עליו בכל שהוא, אבל תלמידו הצניעו ופחות הוא מן השיעורין הללו מוציאו פטור. ואם הוציא מן המשקין מה שלא הצנעו אינו חייב אלא ברביעית. שנמצאו דברי ר"ש שאמר לא נאמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן למי שהצנעום לו שמשו. ויש שמפרשין שמועה זו פי' אחר דהכין קאמר ר"ש לא נאמרו כל השיעורין הללו אלא לענין הצנעה, ולא סלקא. ויש שגורסין שיטה זו דאביי אריש דבריתא, בד"א במוציא אבל במצניע כל שהוא. ומקשינן הכי אטו מוציא לאו מצניע הוא, ומפרקינן פירוק דאביי. ואגחנא לא קא סלקא לנא הכי וכלישנא דפרישנא דווקא. **פי כור** קורין אותו בלשון ארמי ריש פילקא ובלשון ישמעאל פלכה, שעושין על פי הכור כמו כדור אצל הצינורה כדי שיכבד הכור ויסוב, ויש עושים אותו מן הענפים, ויש